

Posudek na bakalářskou práci

Název: Vyjednávání moci ve skautském oddíle

Autor: Michal Horáček

FHS UK, Praha 2015, 56 s.

Práce Michala Horáčka se úzce zaměřena na problém vyjednávání moci v rámci výchovného vztahu – vůdce skautského oddílu – členové oddílu. Klade si za cíl postihnout povahu tohoto vyjednávání, tedy rozkrýt situace a praktiky, v rámci nichž je moc ustanovována. Data pro řešení zvoleného výzkumného problému čerpá z terénního etnografického výzkumu zvoleného skautského oddílu v nejmenovaném městě.

Téma, které si autor vybral, je s ohledem na text všudypřítomné. Čtenář není ani na chvíli odveden od tématu, autor jakoby ho permanentně udržoval v uvažování o tom, jak je to s mocí ve skautském oddíle. Takto je psaná i kontextová kapitola, která představuje skaut jako instituci, která má a chce mít moc vštěpovat ideje, je hierarchická a založená na disciplíně a sdílení přijatých hodnot.

Vlastní teoretická východiska, která ukotvují uvažování autora a vtahují ho do diskuse s akademickou obcí, Michal Horáček volí úžeji. Oporu nachází v pedagogické literatuře z per badatelů, jež jsou stoupcem etnografického výzkumu ve vědách o výchově. To znamená, že se autor úžeji přimyká k tomuto badatelskému proudu, na něj navazuje a jej obohacuje. Zároveň ovšem vzniká otázka, zda širší rozkročení nemohlo prohloubit pohled na zkoumanou problematiku o další rozměr již v samotném úvodu. Autor sice v dílčích interpretacích pracuje s autory, které se obecně zabývali povahou moci, a daří se mu proniknout pod povrch pedagogovy moci. Ve východiscích logicky však pedagogovu moc jako statusovou a institucionální charakteristiku přijímá jako východisko a jeho cíl spočívá v kroku následujícím, tedy v odhalení povahy této moci (viz výše). Samozřejmě je tato badatelská cesta legitimní a přináší klíčové poznání právě v oblasti věd o výchově.

Jak již bylo výše uvedeno, data pro své analýzy získal Michal Horáček na základě etnografického výzkumu. Vedl zúčastněné pozorování. Popis procesu sběru dat představil přehledně. Již v těchto pasážích je dobře patrný citlivý vhled autora do problematiky a schopnost zacílit text ke zkoumanému tématu. Mimořádná je i jeho reflexe vlastní pozice v terénu, způsoby používání či ignorování badatele pro ustanovování moci vůdce. Oceňuji také použití úryvků z terénního deníku.

Vlastní popis a interpretaci dat autor představil ve dvou kapitolách. První je věnována organizaci schůzky v čase a prostoru. Je v podstatě uvedením do reality skautské schůzky a zabývá se náplní a povahou interakcí mezi vůdcem a členy oddílu. Nicméně již zde autor velice výstižně interpretuje situace, prostor a interakce kontextu svého úkolu. Vše je viděno perspektivou ustanovování moci. Abstrahování od jiných významů svědčí o brilantnosti uvažování autora. V druhé části se věnuje některým praktikám, které ustanovují moc. Kromě obligátní pozitivní a negativní sankce konstruuje kategorii *nejsme ve škole a čas*. Ve své podstatě tyto dvě vůdcovy praktiky jdou logikou věci proti sobě, ale zároveň se geniálně doplňují. Zatímco první jakoby znevažuje disciplinaci, aby vytvořila iluzi důvěry, důvěrnosti a blízkého vztahu, druhá pod příslibem následné slasti disciplinuje smečku vlčat. V kontextu vybraných kategorií se pak rýsují ještě další praktiky, které by stály za hlubší úvahou. Zajímavé by bylo promýšlet kategorii *stupínek* (Srov. Kučera 1994), kdy vůdce zviditelňuje

svoje výlučné postavení různými strategiemi. Souvisí s tím i autorem velice hezky a citlivě uváděné „vyhlížení vůdce“. Další kategorií by mohlo být tajemství či zasvěcení a vytváření nástrah při jeho získání. Autor v tomto smyslu to chápe v souvislosti s odměnou a trestem, nicméně kladu otázku, zda by toto nebyla cesta dále kategorii sankcí prohloubit. Stejně tak dávám k úvaze autorovi kategorii *rozděl a panuj*. Autor sice vtipně používá kategorii *propůjčené role*, ta však možná řeší jen vztah pedagog – žák, nikoliv konkurenci mezi žáky, kterou může pedagog – zde vůdce použít pro posílení role arbitra.

V každém případě se Michalovi Horáčkovi podařilo ukázat, že vyjednávání moci ve skautském oddíle, resp. v rámci pedagogického procesu je multidimenzionální proces. Prolíná řadou rovin komunikace a je konstituován řadou významů, které mají posílit výlučné postavení vůdce založené na různých rovinách moci. Významná zde je moc vztahová, která je ve srovnání s pedagogem ve škole navíc vyjednávána skrze kategorii – postoj *nejsme jako ve škole*.

Práce je dobře strukturovaná, a to nejen na úrovni kapitol, ale také na úrovni celého textu a promýšlení problému. Autor jasně vymezuje své teoretické pozice a pohybuje se v jejich rámci. Přináší nové poznání, které přehledně představuje a interpretuje. Práci hodnotím jako zdařilou a hodnotím ji jako výbornou.

V Praze 2. 6. 2015

Dana Bittnerová